

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
RESİM BÖLÜMÜ

RENKLERİN ANLAMI BAĞLAMINDA RESİMSSEL OLARAK "SORA'YI
TAŞLAMAK" FİLMİNE YENİDEN BAKIŞ

LİSANS TEZİ

KARDELEN ÖZDEN

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. CEMİLE DİDEM ÖZİŞİK

ERZURUM-2025

İÇİNDEKİLER

RESİMLER DİZİNİ	II
-----------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA RAPORU

1.1. IŞIK VE RENK	1
1.2. RENK PSİKOLOJİSİ	2
1.2.1. İnsan Psikolojisinin Tanımlanması	2
1.2.2. Bireysel Renk Psikolojisi	3
1.2.3. Toplumsal Renk Psikolojisi	3
1.2.4. Renklerin Genel Psikolojik Etkileri	4
1.2.5. Renklerin Anlamı	4
1.2.6. Sinemada Bir Görüntü Ögesi Olarak Renk	5
1.2.7. Sanatta Renk Kullanımı	6
1.2.8. Bilimden Sanata Rengin Anlamı: Işıktan Renge – Renkten Işığa	6
1.2.9. Sanat Dünyasında Renge Bilimsel Yaklaşımlar: Nesnel Görmeden Öznel Görmeye Doğru	8
1.3. KAVRAMSAL SANAT	9

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMA RAPORU

2.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ	13
2.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR	15
RESİMLER	17
2.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ	22
KAYNAKÇA	24
ÖZGEÇMİŞ	25

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Piero Manzoni 1959.	12
Resim 2. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025	17
Resim 3. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025	18
Resim 4. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025	19
Resim 5. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025	20
Resim 6. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025	21

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMA RAPORU

2.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ

Sanat tarihi boyunca renk, yalnızca görsel estetiği destekleyen yüzeysel bir unsur olmanın ötesinde; duygu, düşünce ve anlamın güçlü bir taşıyıcısı olarak sanatçılar tarafından işlevsel ve bilinçli biçimde kullanılmıştır. Renk, sanatsal üretim süreçlerinde sembolik, psikolojik ve kültürel katmanlarıyla çok yönlü anlamlar üretmiş, sanat eserine hem bireysel hem de toplumsal düzeyde derinlik kazandırmıştır. Bu nedenle renk, yalnızca göze hitap eden bir güzellik ögesi değil, aynı zamanda izleyicinin zihinsel ve duygusal dünyasında karşılık bulan bir iletişim aracıdır.

Özellikle sinema gibi ses, görüntü, kurgu ve anlatı gibi çeşitli bileşenleri bir arada barındıran çok katmanlı görsel anlatı formlarında renk, yalnızca bir dekor ya da estetik seçim değil, anlatının yapı taşlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Sinemada renk; karakterlerin ruhsal durumlarını görünür kılmak, olayların atmosferini şekillendirmek, zaman-mekân algısını desteklemek, anlatının tematik katmanlarını pekiştirmek ve seyircide belirli duygusal tepkiler uyandırmak gibi çok yönlü işlevler üstlenmektedir. Bir sahnede kullanılan belirli bir renk paleti, izleyicinin o sahneyle kuracağı duygusal bağı doğrudan etkileyebilir; sıcak renklerin gerilim, tutkuyu ya da öfkeyi çağrıştırması, soğuk renklerin ise yalnızlık, dinginlik ya da melankoli gibi duygulara aracılık etmesi bu etkinin somut örneklerindedir.

Renk kullanımının bu psikolojik ve sembolik boyutu, bireysel algının ötesine geçerek kültürel, tarihsel ve toplumsal referanslarla da zenginleşir. Her toplumun renklerle kurduğu ilişki, tarihsel geçmişi, inanç sistemleri ve toplumsal yapılarıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle aynı renk, farklı kültürel bağlamlarda bambaşka anlamlara gelebilir; örneğin batı kültürlerinde siyah genellikle yas ve ölümü temsil ederken, bazı doğu kültürlerinde bu işlevi beyaz üstlenmektedir. Bu durum, sanat eserlerinde ve özellikle sinema gibi küresel izleyiciye hitap eden alanlarda renk kullanımının kültürel bağlamdan bağımsız düşünülmemeyeceğini göstermektedir.

Dolayısıyla renk, yalnızca yüzeysel bir görsel unsur değil; aynı zamanda bireyin duygusal dünyasıyla sanatsal anlatı arasında köprü kuran, kültürel hafızayı ve toplumsal kodları yansıtan güçlü bir göstergedir. Renk, hem bireysel bir ifade aracı hem de kolektif bilinçle ilişkili sembolik bir anlatım biçimi olarak, sanatın anlam katmanlarını derinleştiren vazgeçilmez bir öge olarak varlığını sürdürmektedir.

Bu çalışmanın temel gerekçesi, renklerin taşıdığı çok katmanlı anlamların sinema dili içerisinde nasıl yapılandırıldığını, izleyiciye hangi yöntemlerle aktarıldığını ve bu sürecin estetik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarını ortaya koymaktır. Renk, sanatın birçok alanında olduğu gibi sinemada da yalnızca görsel bir süsleme unsuru değil; anlam üretiminde etkin bir rol üstlenen, anlatıyı biçimlendiren ve izleyicinin algısını yönlendiren işlevsel bir göstergedir. Bu bağlamda renk, hem bireysel psikolojiyle hem de kolektif kültürel bellekle doğrudan ilişkilidir. Sinema gibi çok katmanlı anlatım yapısına sahip görsel-işitsel bir sanat dalında renklerin anlam taşıyıcılığı, tematik derinliğin oluşturulması ve duygusal atmosferin kurulması açısından kritik bir öneme sahiptir.

Bu bağlamda, çalışmada incelenmek üzere seçilen *Sora'yı Taşlamak (The Stoning of Soraya M.)* adlı kısa film, renklerin sinematografik yapı içerisindeki çok yönlü işlevlerini analiz etmeye elverişli bir örnek sunmaktadır. Yönetmenliğini Cyrus Nowrasteh'in üstlendiği film, özellikle anlatı dili ve görsel estetik bakımından son derece sade ve etkili bir yapıya sahiptir. Filmdeki renk kullanımı, yalnızca estetik bir tercih olmanın ötesinde, karakterlerin içsel dünyalarını yansıtan, tematik alt metinleri pekiştiren ve toplumsal eleştiriyi görünür kılan bir anlatım aracı olarak işlev görmektedir. Renklerin dramatik yapının oluşumuna katkıda bulunduğu bu anlatı, kavramsal sanat anlayışıyla da örtüşen bir perspektif içinde değerlendirilmektedir. Bu yönüyle film, sinema sanatında renklerin işlevselliğine dair derinlikli bir çözümleme yapılmasına olanak tanımaktadır.

Bu tezin amacı, söz konusu sanatsal çözümleme çerçevesinde renklerin taşıdığı çok katmanlı anlamları inceleyerek, renk bilgisinin estetik, psikolojik ve sosyolojik yönlerini bir araya getiren bütüncül bir bakış açısı geliştirmektir. Bu sayede sinema sanatında anlam üretim sürecine katkı sağlayacak çok yönlü bir perspektif oluşturulması hedeflenmektedir. Renklerin anlatı içindeki konumlandırılması, yalnızca bireysel algıya değil, aynı zamanda kültürel kodlara ve toplumsal söylemlere de dayanmakta; bu yönüyle

de sanat eserlerinin yalnızca biçimsel değil, kavramsal ve kültürel düzeyde de analiz edilmesini gerekli kılmaktadır.

Akademik anlamda bu çalışma, görsel sanatlarda renk kullanımına ilişkin farkındalık yaratmayı, sanat eserlerinin çok katmanlı doğasına dikkat çekmeyi ve sanatın yalnızca görsel değil, düşünsel bir üretim biçimi olduğunu vurgulamayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışmanın, sanat kuramı, sinema estetiği ve görsel okuma alanlarına katkı sağlayarak, hem teorik bilgi üretimine hem de uygulamalı sanat eğitimi süreçlerine değer katması beklenmektedir. Bu kapsamda, tez yalnızca sinema alanında değil, disiplinlerarası bir yaklaşımla sanatın farklı dallarında da kullanılabilecek bir kuramsal çerçeve oluşturma potansiyeline sahiptir.

2.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR

Bu bölümde, *Sora'yı Taşlamak (The Stoning of Soraya M.)* adlı filmde işlenen toplumsal kötülüğün, kadın-erkek ilişkilerinin ve güç dengelerinin, hem içerik hem de biçim açısından nasıl yapılandırıldığı ve anlatıya nasıl entegre edildiği incelenmiştir. Çalışmada özellikle filmin renk kullanımı, ışıklandırma tercihleri ve sinematografik anlatımı ile bu temaların nasıl desteklendiği üzerinde durulmuştur. Film, gerçek bir yaşam öyküsüne dayanan anlatısı aracılığıyla yalnızca bireysel bir trajediyi değil, aynı zamanda derinlemesine toplumsal bir eleştiriyi de içermektedir. Bu bağlamda film, bireysel hikâye ile toplumsal yapı arasındaki çatışmayı görünür kılmakta; karakterlerin yaşadığı duygusal, fiziksel ve psikolojik gerilimleri çarpıcı bir anlatı diliyle izleyiciye aktarmaktadır.

İçerik açısından filmde, başkarakter Süreyya'nın karşı karşıya kaldığı sistematik şiddet ve haksızlıklar bütünsel bir biçimde ele alınmıştır. Süreyya'nın yaşadığı psikolojik baskılar, eşinden gördüğü fiziksel şiddet ve çevresindeki erkek egemen yapının –özellikle babası ve köy imamı üzerinden somutlaşan– zulmü, toplumsal cinsiyet normları bağlamında çözümlenmiştir. Filmde kadın bedeni ve kadın kimliği, ataerkil toplum yapısının yeniden üretiminde bir kontrol nesnesi olarak ele alınmakta; Süreyya'nın öyküsü üzerinden kadınlara yönelik yargısal ve ahlaki baskıların nasıl meşrulaştırıldığı gösterilmektedir. Bu anlatı yapısı, toplumsal kötülüğün sıradanlaştığı, kolektif suskunluğun egemen olduğu bir atmosfer içerisinde derinlik kazanmakta; izleyiciye

yalnızca bireysel bir hikâye değil, aynı zamanda evrensel bir adalet ve insan hakları sorunu sunmaktadır.

Anlatının biçimsel boyutuna bakıldığında ise film, özellikle renk paleti, ışık-gölge kullanımı ve kamera açılarıyla dramatik yapıyı güçlendiren etkili bir görsel dile sahiptir. Renkler, karakterlerin duygusal durumlarını ve sahnelerin psikolojik atmosferini yansıtmak üzere seçilmiştir. Soğuk ve donuk tonlar, Süreyya'nın içine hapsedildiği umutsuzluğu ve karanlığı simgelerken; zaman zaman kullanılan sıcak renkler ise kısa süreli umut kırıntılarını ve insanlık izlerini temsil etmektedir. Bu bağlamda filmdeki görsel tercihler, anlatının içeriksel boyutuyla bütünleşerek anlamın çok katmanlı bir şekilde inşa edilmesini sağlamaktadır. Işıklandırma ise özellikle infaz sahnelerinde kullanılan sert kontrastlar ve gölgeler aracılığıyla gerilimi yükseltmekte, izleyicinin duygusal tepkilerini doğrudan etkilemektedir.

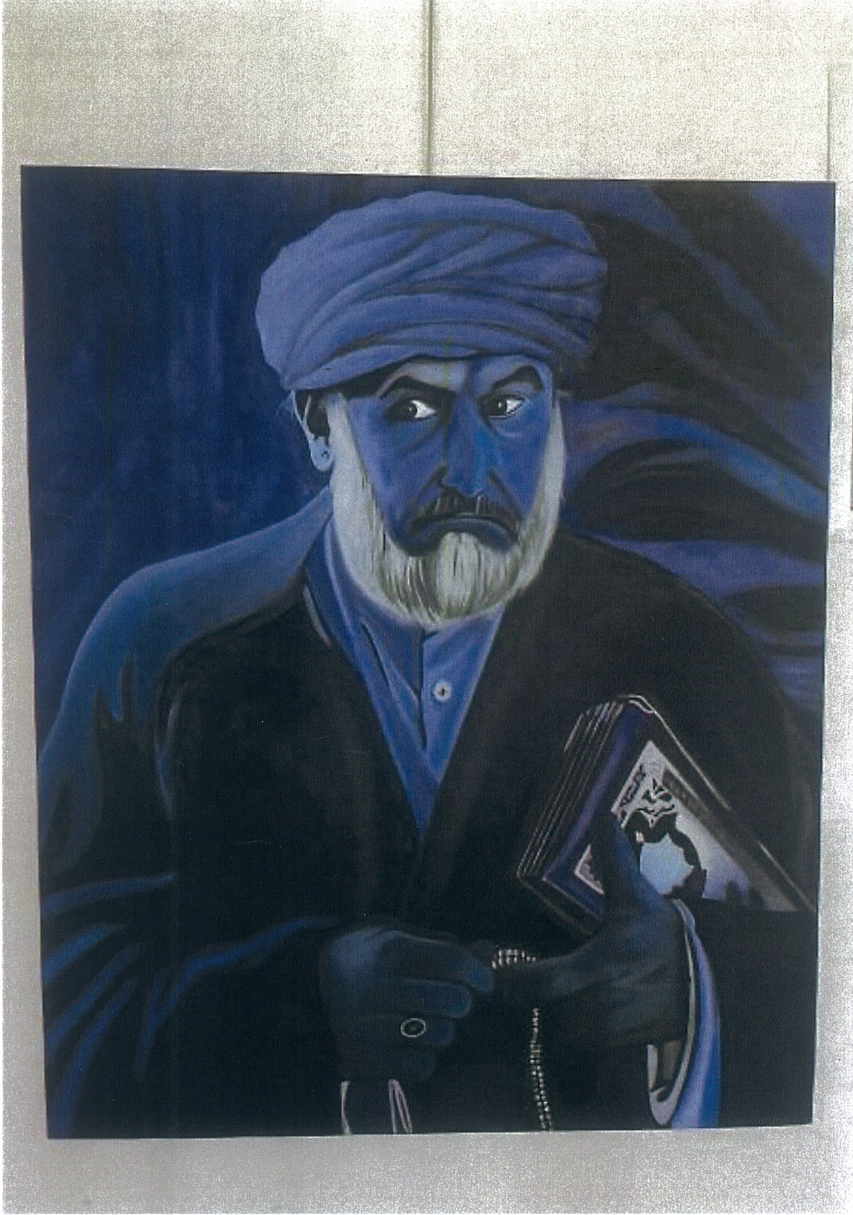
Çalışma, bu anlatı yapısını akademik bir çerçevede incelemek amacıyla sistematik, tutarlı ve bilimsel yazım ilkelerine uygun bir şekilde kaleme alınmıştır. Biçimsel olarak çalışmada, betimleyici ve çözümleyici yöntemler birlikte kullanılarak hem görsel hem kuramsal analizler dengeli biçimde sunulmuştur. Görsel unsurların taşıdığı anlamlar, ilgili kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde yorumlanmıştır; böylece filmdeki bireysel trajedilerin ardında yatan toplumsal yapı eleştirisi, yalnızca içeriksel düzlemde değil, aynı zamanda estetik düzeyde de ortaya konmuştur.

Sonuç olarak, bu bölümde yapılan saptamalar; filmdeki tematik derinliğin biçimsel öğelerle nasıl desteklendiğini göstermeyi, renk ve ışık kullanımının anlatı üzerindeki etkilerini ortaya koymayı ve sinema sanatında görsel anlatımın toplumsal söylem üretimiyle nasıl iç içe geçtiğini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, sinema eserlerinin hem biçim hem içerik açısından çok katmanlı analizinin gerekliliğine dikkat çekmekte ve görsel sanatlara yönelik eleştirel okuma biçimlerinin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

RESİMLER

Resim 2. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025

Resim 3. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025

Resim 4. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025

Resim 5. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025

Resim 6. Kardelen Özden, Tuval Üzerine Yağlı Boya Soraya'yı Tanımak, 2025

2.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ

Bu bölümde, *Sora'yı Taşlamak (The Stoning of Soraya M.)* adlı filmin düşünsel arka planı değerlendirilerek, toplumsal kötülüğün ve kadın-erkek ilişkilerindeki güç dengesizliklerinin bireysel ve yapısal boyutlarıyla nasıl ele alındığı üzerinde durulmaktadır. Film, yalnızca bireysel bir trajediyi yansıtmaktan öte, geleneksel, ataerkil toplum yapısının işleyiş biçimini eleştirel bir bakış açısıyla görünür kılmakta; bu bağlamda dinî, kültürel ve ailevi otoritelerin bireyler üzerindeki belirleyiciliğini sorgulayan düşünsel bir çerçeve sunmaktadır.

Anlatı merkezinde yer alan Süreyya karakteri üzerinden sembolize edilen kadın kimliği, patriyarkal toplum düzeninin adalet, ahlak ve itaat gibi kavramlar etrafında nasıl yeniden inşa edildiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Süreyya'nın yaşadığı baskı, maruz kaldığı şiddet ve nihayetinde taşlanarak öldürülmesi, yalnızca bir bireyin hikâyesi değil; aynı zamanda sistematik bir toplumsal düzenin ürünüdür. Bu noktada film, adaletsizliğin yalnızca yasal veya bireysel bir sorun değil; aynı zamanda kültürel normlar, geleneksel inanç sistemleri ve sosyal kontrol mekanizmalarıyla iç içe geçmiş yapısal bir mesele olduğunu göstermektedir.

Filmde özellikle imam ve baba figürlerinin temsil ettiği otorite yapısı, dini söylemlerle meşrulaştırılan erkek egemen bir düzenin nasıl işlediğini gözler önüne sermektedir. İmamın dini otoritesini kullanarak toplumu yönlendirmesi, babanın aile içindeki mutlak söz hakkı ve bu iki figürün güç birliği yaparak Süreyya üzerinde kurdukları baskı, kadınların özne olma durumlarını nasıl kaybettiklerini ve bireysel haklarının nasıl yok sayıldığını net biçimde ortaya koyar. Bu bağlamda film, yalnızca bireysel düzeyde değil, kolektif bilinç ve toplumsal hafıza açısından da ciddi sorgulamalara kapı aralamaktadır.

Tez kapsamında yapılan çözümlemede, filmdeki bu yapısal eleştirinin bireysel direniş temasıyla nasıl dengelendiği de düşünsel bir bakışla ele alınmıştır. Süreyya'nın sessiz ama onurlu duruşu, ölümü göze alarak gerçeği dile getirmesi ve toplumun dayattığı normlara karşı varoluşsal bir karşı çıkış sergilemesi, bireyin umudunun ve insanlık onurunun temsili olarak değerlendirilmiştir. Bu direniş, filmi yalnızca bir acı anlatısına

dönüştürmekten çıkararak, aynı zamanda insan hakları, özgürlük ve adalet arayışı çerçevesinde evrensel bir anlatıya dönüştürmektedir.

Bu çalışma, sinema aracılığıyla kültürel, sosyal ve psikolojik dinamiklerin nasıl temsil edildiğini göstererek; birey-toplum ilişkisi, toplumsal cinsiyet rolleri ve güç ilişkileri üzerine çok yönlü bir düşünsel analiz sunmayı amaçlamaktadır. Böylece tez, filmdeki bireysel trajedi ile yapısal eleştiriyi birlikte ele alarak, yalnızca sinema çalışmaları alanına değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet, sosyoloji, kültürel çalışmalar ve psikoloji gibi disiplinlere de katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak, *Sora'yı Taşlamak* filmi üzerinden yapılan bu çözümleme, sanatın düşünsel bir üretim alanı olarak nasıl işlev gördüğünü, toplumsal gerçekliğin yeniden üretiminde nasıl rol oynadığını ve izleyici üzerinde nasıl eleştirel farkındalıklar yaratabildiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, sinema sanatının estetik değerlerinin ötesinde, toplumsal düşünceye katkı sunan bir ifade biçimi olduğunu göstermekte ve tez bütününde ortaya konan düşünsel çerçevenin temel taşlarından birini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Avcı, S. (2014). *Bilimsel Renk Bilgisinin Resim Sanatındaki Yansımaları*. Yedi(11), 9
-53-67. <https://doi.org/10.17484/yedi.36509>
- Koca, B. (2017). *Kavramsal Sanat*, Kültür ve Sanat Dergisi, İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim İş Eğitimi Programı, Malatya.
- Manay, B. (2015). *Renk- Anlam- Mekân İlişkisi*. İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul.
- Özonur Çöloğlu, D. (2006). *Sinemada Bir Anlam Yaratma Süreci Olarak Renk ve Krzysztof Kieslowski'nin "Üç Renk: Mavi, Beyaz, Kırmızı" Üçlemesi*. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi (8), 154-170.
- Yılmaz, Ü. (1991). *Renk Psikolojisi* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.